

Ένα ζήτημα δηλαδή, πού έπρεπε νά υποβοηθοῦν οἱ ἀρχές. Τί γίνεται ὁμῶς ; Οἱ νέοι αὐτοὶ ζητοῦν νά βροῦν ἕνα μέρος νά συγκεντρωθοῦν. Ὁ ἕνας παπᾶς ὁμῶς ζητᾷ γιὰ κάθε συγκέντρωση 3 μάρκα γιὰ ἐνοίκιο, πού φυσικά οἱ νέοι δέν μποροῦν νά πληρώσουν. Ὁ πρωτόπαπας ἔχει μιὰ αἶθουσα, «μὰ τὰ ἐπιπλα εἶναι καινούργια καὶ θὰ καταστραφοῦν». Ὁ τρίτος παπᾶς, «ἂ, αὐτὸς εἶχε ὄσες αἶθουσές χρειαζόμαστε στὸ σπίτι τῆς Κοινότητας. Συγκεντρωθήκαμε μάλιστα μιὰ φορὰ ἐκεῖ. Ἐνας ὁμῶς ἀπὸ τὸ Κοινοτικό Συμβούλιο εἶδε ὅτι ἕνας ἀπὸ μᾶς εἶχε πατήσει ἀπάνω στὴ μαρμαρένια ποδιὰ τοῦ παραθύρου γιὰ ν' ἀνεβῇ νά τὸ ἀνοίξῃ. Τότε μᾶς ἔστειλαν ἕνα ἔγγραφο καὶ μᾶς ἔλεγαν πῶς εἴμαστε «ἀπρεπεῖς» καὶ μᾶς ἀπαγόρευσαν νά ξαναπαῖμε ἐκεῖ. Καὶ ἔτσι, ἐπειδὴ δὲ μᾶς βοηθοῦσαν οἱ παπάδες, βρήκαμε καταφύγιο σ' ἕναν πού τὸν ἔλεγαν αἰρετικό. Περίεργο πρᾶμα! Αὐτὸς μᾶς δέχτηκε ἀμέσως». Καὶ τότε ἀρχισε ἡ ἀντίδραση. Οἱ παπάδες σηκώθηκαν «σὰν ἕνας ἄνθρωπος». Στέλλουν ἐπίσημα ἔγγραφα στοὺς τέσσερις διευθυντὰς τῶν σχολείων.

«Αμέσως ὁ ἕνας διευθυντῆς πού στὸ σχολεῖό του πήγαιναν οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς, ἔβγαλε ἕνα οὐκᾶζιο, μὲ τὸ ὁποῖο μᾶς ἀπαγόρευε τίς συγκεντρώσεις». Καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἐξερεθίστηκε : «Αἰρέσεις στὰ σχολεῖα!», «Πόλεμος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας». Ἐτσι ἡ κοινωνία ἔκαμε νά ναυαγήσουν οἱ συγκεντρώσεις αὐτές. Αὐτὰ γίνονται στὰ 1914.

Γιατὶ ἡ κοινωνία δέν ἐνδιαφέρεται καθόλου γιὰ τὸ Χριστιανισμό, μὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, δηλαδή τὴν κυριαρχία.

Καὶ τώρα μερικὰ ἀκόμα παραδείγματα ἀπὸ παιδιὰ «μὴ χριστιανικῶν» οἰκογενειῶν, δηλαδή τέτοιων, πού ἀφωσιωμένες στὸ ἐμπόριό τους δέν ἐνδιαφέρονται γιὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, ἢ τέτοιων μὲ ἐλεύθερη ἢ ἐβραϊκὴ παράδοση :

Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς παιδιοῦ ἐμπόρου 14)15 χρονῶν (1900).

«Ἡ καρδιά μου εἶναι ξεσχισμένη.

τὴ ματώνουν οἱ δαγκωματιές τῆς ἀμφιβολίας.

Ἐτσι σέρνεται πρὸς τὸ θάνατο».

Δυὸ μῆνες ἀργότερα :

«Παλεύω προχωρῶντας στὴ νίκη.

Κι' ἂν δὲν ἐπάλευα, δὲ θάρτανα στὴ νίκη».

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα :

«Ὁ Χριστιανισμὸς ξεριζώνει τ' ἀγκάθι τοῦ μίσους καὶ ἀφήνει τὸ τριαντάφυλλο τῆς ἀγάπης».

Δύο μῆνες ἀργότερα :

«Ἀχ, τὸ κατάλαβα πῶς ὁ Θεὸς ἀκούει τίς προσευχές. Ὅταν, στίς σκοτεινὲς ἐκείνες ὥρες, πού ἄλλαζα τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελίου

μέ τῇ νύχτα τῆς δεισιδαιμονίας. "Όταν ὅλο καί περισσότερο ἐποθοῦσα νά ἀποκτήσω τήν πίστη, γιατί αἰσθανόμουν πῶς μέσα στοῦ κύμα τῆς ζωῆς, μέσα στοῦ δηλητήριο τῆς ματαιοδοξίας τοῦ κόσμου, δέ θά μπορούσα νά δοκιμάσω οὔτε μιὰ σταγόνα ἀληθινῆς εὐτυχίας. "Όταν ἰκέτευα τό Θεό νά μοῦ χαρίσῃ τήν ἀληθινή, τήν ἀγνή πίστη καί οἱ προσευχές μου τελείωναν μέ τήν ἀμφιβολία μου, δέ θά τό πίστευα ποτέ πῶς θά ἔρχοταν μιὰ μέρα νά δοκιμάζω τόση εὐτυχία».

Μά ἡ μακαριότητα αὐτή δέ βαστά πολὺ καιρό. "Υστερα ἀπό 1 1/2 χρόνο γράφει στοῦ φίλου του :

"Άφησα στή μπάντα τήν ἡθική μου προσπάθεια καί ἀπέκτησα μιὰ ἐγωιστική καρδιά. Καί όταν εἶδα ὅτι καί μέ σένα δέ μπορῶ νά συμφωνήσω, ἄφησα καί τῇ μεγάλῃ μου ἀγάπῃ σέ σένα, γιατί προτιμοῦσα μιὰ ἐρημὴ ζωὴ μακριὰ ἀπὸ τό Θεό, ἀπὸ μιὰ εὐχάριστῃ ζωὴ μέ τῇ φιλίᾳ σου. Μὲ τήν ἀγάπῃ ὅμως αὐτὴ ἐξαφανίσθηκε καί ἡ εὐτυχία μου, γιατί ἀπὸ πολὺ καιρὸ εἶχα χάσει τήν πίστη μου καί μαζί καί τήν μεγαλύτερη εὐτυχία. Ένα πρᾶμα ὅμως ἔμαθα νά καταλαβαίνω : Μακριὰ ἀπὸ τό Θεό ἡ ἡθική προσπάθεια εἶναι ἄσκοπη. Ἀλλὰ στοῦ Θεοῦ δέ θά μπορέσω νά φτάσω ποτέ. Κάτι μέ τραβά μακριὰ ἀπὸ τήν πηγὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τό Θεό καί μέ σπρώχνει πρὸς τῇ σκοτεινῇ ζωὴ τοῦ ἄθεου, ποὺ κυριεύεται ἀπὸ τὰ πάθη του, ποὺ δέ δρίσκει ποτέ στή ζωὴ μιὰ ὥρα ἡσυχίας».

Σχετικὰ μέ τῇ φιλίᾳ τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν παραλήπτη τῶν ἐπιστολῶν του, ποὺ ἦταν ἓνα παιδί ἓνα χρόνο μικρότερο, μπορέσαμε νά ἐξακριβώσωμε ὅτι ἦταν μιὰ φιλία, ποὺ εἶχε ἀναπτυχθῇ μυστικὰ καί ἐνάντια στή θέληση τῶν γονέων καί τῶν δύο παιδιῶν. Τὰ παιδιὰ ἐφοιτοῦσαν σὲ διαφορετικὰ σχολεῖα, ὁ μέγας ἐπῆγαινε κι' ἐπαιρνε τό μικρότερο ἀπὸ τό σχολεῖο του καί ὕστερα ἐστέκονταν ὥρες ὁλόκληρες στή σκάλα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ μικρότερου καί ἐκουδέντιαζαν.

"Ένα κορίτσι 15 χρονῶν, ποὺ στήν ἀρχὴ ἀκολουθοῦσε τίς ὀρησκειτικὰς ἀντιλήψεις τῶν φιληνάδων τῆς, ἀπόκτησε κάποτε τήν ἀνεξαρτησία του καί γράφει : (1) «Αἰσθάνομαι πότε-πότε ἓναν πόθο, ποὺ μοῦ καίει τὰ σωθικά μου. Μά τὸν σκοπὸ τοῦ πόθου αὐτοῦ δέν τὸν ξέρω. Νομίζω πῶς ὁ πόθος μου αὐτὸς δέ θά σῇσῃ ποτέ. "Αν ζῇ καί μετὰ τό θάνατο, ποῖος τί ξέρει ; "Ω, δέ θέλω νά πεθάνω, γιατί πῶς μπορούσα ν' ἀφήσω τὸν κόσμο, ποὺ τόσο ἀγαπῶ ; «Αἰωνιότητα ! » Ἀνατριχιάζω όταν αἰσθάνομαι

(1) Πρὸς τὸ ἄρθρο : »Der Leidensweg und die Erlösung der Jugend» σὺν «Schöpferische Erziehung» τοῦ P. Oestreich. Σελ. 102.

τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως αὐτῆς. Ὁ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ ἢ ἡ ἔλλειψη τῆς ζωῆς μετὰ θάνατο εἶναι σκοτεινὰ πράγματα. Δὲ μπορῶ νὰ προσευχηθῶ, γιατί δὲν ξέρω σὲ ποιὸν νὰ προσευχηθῶ. Γιατί πῶς μπορεῖ μιὰ δύναμη νὰ ἀκούσῃ μιὰ προσευχή; Ἐξω τὰ δένδρα ψιθυρίζουν ἀδιάκοπα. Φλυαροῦν στὴν ψυχὴ γιὰ θαυμαστὰ πράγματα. Τίς σκέψεις, ποῦ εἶχα πρὶν, τίς ἀφησα μιὰ γιὰ πάντα. Δὲ σπάνω πιά τὸ κεφάλι μου. Ἦθελα νὰ ζῶ γιὰ τὸν κόσμον! Ἦθελα νὰ ἐργάζομαι καὶ μ' αὐτὸ νὰ βρῶ τὴν ἀπάντησιν στὸ μεγάλο ἐρωτηματικόν. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι δυνατό! Ἡ ἀπάντησις αὐτῇ, καμμιά φορά, ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου καὶ μοῦ καταστρέφει τὸ σύνδεσμό μου μὲ τὸν κόσμον!»

Ἄλλοτε πάλι ἐρχεται στὸν ἑαυτὸ του καὶ παλεύει ὅπως ὁ Λούθηρος μὲ τοὺς δαιμόνους:

«Χτῆς περνοῦσα τὸ δάσος, ἀνέβαινα τὸν ἀνήφορον. Καὶ ἀπὸ τίς δυὸ μεριές τὸ δάσος ἦταν τόσο σκοτεινόν! Τὰ δέντρα ἔκρυδαν ὁλότελα τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Σὲ μερικὰ σημεῖα περνοῦσαν μερικὲς ἀχτίδες σὰν γουρλωμένα μάτια. Ἐγὼ ἔτρεχα, ἔπρεπε νὰ τρέχω στηριγμένη στὸ μπαστούνι μου. Κάποτε βγήκα σ' ἓνα θαυμάσιον τοπεῖο. Ἀλλὰ μοῦ φαινόταν πῶς τὰ ἀπέναντι βουνὰ γίνονταν ὅλο καὶ ψηλότερα καὶ ἐπλησίαζαν σὲ μένα. Ἐκλείσα τὰ μάτια μου. Ὑστερα τ' ἀνοιξα πάλι καὶ εἶδα κάτω τὴν πεδιάδα. Ἦταν γερμανικὴ πεδιάδα. Κι' ὅλα γελοῦσαν καὶ τραγουδοῦσαν γύρῳ μου. Ὁ ἥλιος βασιλεὺς κείνη τὴ στιγμὴ, καὶ ἐγὼ ἤμουν εὐτυχισμένη. Στὸ τέλος ξεκόλλησα ἀπὸ τὴ θέση μου. Κατέβηκα τρέχοντας τὸ βουνὸ καὶ ὅταν ἔφτασα κάτω ἔβγαλα ἓνα στεναγμὸ καὶ ἀνακουφίστηκα.»

Ἐνα χρόνον ἀργότερα, στὸν καιρὸ τοῦ πολέμου:

«Ὁ Χριστὸς πέτυχε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο κείνου ποῦ ἤθελε. Ἄν ἔβλεπε κείνο, ποῦ λένε σήμερα χριστιανισμό, δηλαδὴ τὴ Χριστιανικὴ Ἐκκλησίαν, θὰ αἰμάτωνε ἡ καρδιά του: Τὸ ἔργο του πέθανε. Ἡ Ἐκκλησία ἔδωσε τὸν ἴδιον τὸ Χριστὸ στὸ δόγμα! Πόσο ἡ ἴδια ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅμως νομίζει πῶς κατέχει τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς ὀρέπει τοὺς καρπούς του! Μποροῦμε τώρα νὰ ποῦμε πῶς ἀρχίζει ἀληθινὰ μιὰ νέα κίνησις, ποῦ ὑψώνει καὶ τιμᾷ τὴν προσωπικότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ ποῦ νοιώθει τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ; Ἔτσι φαίνεται στοὺς νέους ἢ ἔτσι πραγματικῶς εἶναι; Καὶ ἀγκαλιάζει ἡ κίνησις αὐτὴ ὅλο τὸν κόσμον, ἢ μόνο τὴ Γερμανίαν; Ἄν ἀγκαλιάζει τὸν κόσμον ὅλο, τότε ἡ κίνησις αὐτὴ ἐκφράζει τὴ θέλησιν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τότε πιστεύω πῶς θὰ ἐπιβληθῇ. Τότε θὰ προχωρῇ ὅλο καὶ περισσότερο ὥσπου νὰ ἐκλείψουν οἱ ἐθνικότητες καὶ νὰ παρουσιαστῇ μιὰ ἀνθρωπότητα ἐνωμένη, ποῦ νὰ ἐκφράζῃ τὴν βαθύτερην ἐννοίαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ θὰ ἦταν ἡ βασιλεία

τῶν οὐρανῶν τῆς Βίβλου. Ὁ σημερινὸς διχασμὸς εἶναι ἀνυπόφορος!»

Στὸ τέλος ὁμῶς φθάνει στὴν ψυχικὴ ἡρεμία:

«Πότε-πότε σκέπτομαι τῇ χαρᾷ, τῇ λύπῃ—ὅλα. Τότε μοῦ φαίνεται πῶς ὅλα τὰ βλέπω ἀπὸ μέσα μου. Καὶ ὅλα πλημμυρίζουν τὸ ἐσωτερικόν μου, καὶ ὅλα εἶναι μυστήριον. Προσπαθῶ νὰ βρῶ τίς κατάλληλες λέξεις γιὰ νὰ τὰ χύσω ὅλα αὐτὰ σὲ ξένες ψυχὰς καὶ δὲ δρίσκω. Μοῦ φαίνεται πῶς εἶμαι ὑποχρεωμένη νὰ τὰ χύσω στίς ξένες ψυχὰς χωρὶς νὰ πῶ τίποτα, ἀπολύτως τίποτα. Νομίζω πῶς ποτὲ δύο ἄνθρωποι δὲ θὰ μπόρουν νὰ γνωριστοῦν ὁλότελα, διότι—εἶναι ἄνθρωποι. Αὐτὸ θὰ ἦταν δυνατόν μόνο ἂν ἦταν πνεύματα. Βλέπω ἔξω πρὸς τὸ φῶς. Ὁ ἥλιος μοῦ φαίνεται διαφορετικὸς παρὰ ἄλλοτε. Τρία στάδια περνῶ ὅταν βλέπω τὸν ἥλιο. Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ καθημερινὸ συναίσθημα. Δεύτερον εἶναι τὸ συναίσθημα: «Βλέπεις μπροστά σου τὸν ἥλιο». Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἐκφρασὴ χαρᾶς, ἑνας ἀλαλαγμὸς. Καὶ τρίτον τὸ συναίσθημα πῶς βρίσκομαι ἔξω ἀπὸ τοῦτο τὸν κόσμον. Νομίζω πῶς αὐτὸ τὸ λέγε «ἐκπνευματοποίηση». Ὑστερα ἀρχίζω πάλι νὰ καταλαβαίνω τὸν κόσμον γύρω μου μὲ τὰ αἰσθητήριά μου, πού πρὶν ἦταν σὰν νὰ τὰ εἶχα χάσει. Πόσο ἡσυχὰ πέφτω πάλι στὴν πραγματικότητά!»

Καὶ στὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς γράφει τὸ φοβιτσιάρικο αὐτὸ κορίτσι, πού σχεδὸν ντρέπεται γιὰ τὴν ἐνοραματικὴν του ἱκανότητα:

«Τι εἶναι τὸ καλόν; Ζητῶ ἀκόμα νὰ τὸ βρῶ. Ὅλα διασταυρώνονται μπροστά μου. Μὲ κόπο τὸ ὁμολογῶ αὐτό».

Καὶ σὲ μιὰ ὑποσημείωση γράφει:

«Εἶμαι τόσο εὐχαριστημένη πού τὸ γράψα, ἂν καὶ νομίζω πῶς εἶναι ντροπὴ νὰ τὸ λέγω. Ὅτι δὲ γνωρίζω τὸ καλὸ καὶ ζητῶ νὰ τὸ βρῶ».

Σάμπως αὐτὸ τὸ παιδί νὰ μπορούσε νὰ διακρίνῃ τὸ «καλόν» ἀπὸ τὸ «κακόν», νὰ ἔπρεπε νὰ διακρίνῃ! Δὲν διαλύεται ὅλο τὸ οἰκοδόμημα τῆς καθημερινῆς μας ἠθικῆς ὅταν βγοῦν ἀπὸ τὴ μέση τὰ αἰσθητήριά μας; Ὅταν βλέπουμε μὲ τὴν ἐσωτερικὴν μας ζωὴν;

Τὸ «καλόν» καὶ τὸ «κακόν» ὁμῶς, πού τυραννοῦν τὸ παραπάνω κορίτσι, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, πού παίρνουν τὰ παιδιά μας καὶ πού τόσο σκοτίζει τὴν κρίσιν τους.

Ἀπὸ ἓνα ἄλλο κορίτσι θγαίνει ἡ παρακάτω κραυγὴ διαμαρτυρίας:

«Ἐπειτα τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν! Ἀχ, ὅποτε ἔχομε τὸ μάθημα αὐτό, μοῦ φαίνεται πῶς περπατῶ ἀπάνω σ' ἓνα στενὸ σανίδι καὶ περνῶ ἀπάνω ἀπὸ μιὰ ἀβυσσόν. Μοῦ ἔρχεται ζάλη.

Ζητώ βοήθειαν, μὰ κανείς δὲ μ' ἀκούει. Ἀνοίγω τὰ χέρια μου, ἀλλὰ κανείς δὲ μ' ἀρπάζει νὰ μὲ γλιτώσῃ, γιατί κανείς δὲ μπορεῖ. ὦ, εἶναι φοβερό! — Τί εἶναι Θεός; — Για ποὺ σκοποῦμε; Πρέπει, λέει, νὰ γίνωμε τελειότεροι. Αὐτὸ τὸ αἰσθάνομαι κι' ἐγώ. Αὐτὸ τὸ θέλω κι' ἐγώ!

Καὶ ὕστερα ἀπὸ ἄλλα παράπονα, ξεσπᾷ :

«Δὲ μπορῶ πιά νὰ γράψω. Φοβοῦμαι».

Ἔτσι, συσκοτισμένοι ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς ἰουδαϊκῆς ἠθικῆς, ἀναγκάζονται οἱ νέοι νὰ ὑποαχθοῦν στὸ ἔλεος τῆς ἀρχουσας ἀστικῆς τάξεως.

Ἡ ἴδια σύγκρουση παρουσιάζεται καὶ στὰ ζητήματα τῆς Τέχνης. Ἀμέτρητα γερμανικά, ἑλληνικά, λατινικά μαθήματα μᾶς τὸ μαρτυροῦν. Μαζί βοηθοῦν καὶ τὰ γαλλικά καὶ ἀγγλικά μαθήματα. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ ἀμέτρητες συνθέσεις. Ἡ ἐπιτήρηση τῶν γονέων στὸ τί διαβάζουν τὰ παιδιὰ τους, τὸ μυστικὸ «καὶ ὅμως» τῶν παιδιῶν, ποὺ βρίσκει τὴν πνευματικὴ τροφή, ποὺ ζητᾷ, ἡ σύγκρουση τῶν κρίσεων ὅταν ἐπισκεπτόμαστε μιὰ καλλιτεχνικὴ ἔκθεση, ἡ μητέρα, ποὺ τὰ θέλει ὅλα καθαρὰ καὶ τακτικά καὶ στὸ τέλος ἡ ἴδια ἡ νεολαία, ποὺ ζητᾷ νὰ δοῇ τὴν ἐσωτερικὴ τῆς διαμόρφωση καὶ ποὺ μὲ εὐχαρίστηση καταφεύγει συχνὰ σὲ ἐξπρεσιονιστικὰ ὄνειρα, ὅλα αὐτὰ μαρτυροῦν τὴν σύγκρουση.

Ἡ παρακάτω ἐπιστολὴ, γραμμένη ἀπὸ ἓνα τελειόφοιτο γυμνασίου μέσα στὸ μάθημα τῶν γερμανικῶν, ἐξηγεῖ τὴν κατάσταση :

«Ἀρχίζει τὸ μάθημα τῆς γερμανικῆς γλώσσας. Οἱ μαθηταὶ ὀνομάζουν λογοτέχνες :

«Ὁ Ἑρρίκος ὁ Βος» «Ὁ Ἑρνέστος, Μεγάλος Δούκας τοῦ Σδάμπεν» «Ὁ Οὐλαντ» «Ὁ Ντοστογιέβσκι, ὁ ἡλίθιος»

Δάσκαλος : «Ποῦ τὸν σκέφθηκες αὐτόν!» (Θεωρεῖ τὰ ἔργα τοῦ Ντοστογιέβσκι ρυπαρογραφήματα).

«Τὸ Νήιπελουγκεν—ἡ δὲν ξέρω καλὰ πῶς λέγεται, εἶναι ὅμως ἔργο τοῦ Χέμπελ» «Τοῦ Βέλντε : Ἡ εἰκόνα τοῦ Ντόριαν Γκρέϋ».

Δάσκαλος : Πέστε ἓνα Γερμανό».

— «Ὁ Ντοστογιέβσκι Ὁχι, ὄχι, ξέχασα . . . Ὁ Βέρφελ».

Δάσκαλος : «Κι' ἐσεῖς ;»

— «Τοῦ Ρόλκε : Τὸ βιβλίο τοῦ Στέφαν Ζόρχ».

Δάσκαλος : «Πῶς τὸν εἶπες ;»

— «Ge-or-ge Ἐπειτα τοῦ Βέρφελ : Ὁ ἔβδομος κύκλος καὶ μιὰ νοβέλλα».

Δάσκαλος : « Έ, ο Βέρνερ δὲν εἶναι καὶ τόσο σημαντικός·
Βέβαια ! Στὸ τέλος μᾶς σύστησε τὸν Λέσσιγκ ».

Τὸ λυπηρότερο ὅμως εἶναι ὅτι, ἡ συντηθισμένη διδασκαλία τῆς Ἱστοριογραφίας, τῆς Μουσικῆς, τῆς Γερμανικῆς γλώσσας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Τέχνης πνίγει μέσα στὰ παιδιὰ τὴν ἀριστώτατη ὁρμὴ ποὺ ἔχουν γιὰ δημιουργία. "Οτι δὲν τ' ἀφήνει νὰ ἐκφραστοῦν ἀβίαστα μὲ τὴ λέξη ἢ τὸ κοντύλι ἢ τὸν πηλό. Τὰ γέλια τῶν μεγάλων, ἀνόητες ἐρωτήσεις τῶν δασκάλων, καταστρέφουν τὴ δημιουργικὴ δύναμη τῶν παιδιῶν στὸ σχολεῖο καὶ στὸ σπίτι. "Ολα πρέπει νὰ εἶναι νοητά, λογικά ! Καὶ δεῦν τὸ παιδί δημιουργήσῃ κάτι νέο, κάτι ἀσυνήθιστο, παραπνοοῦνται τότε δασκάλοι καὶ γονεῖς καὶ λένε πῶς τὰ παιδιὰ ἔχουν μοντέρνες ἰδέες. Θέλουν νὰ τὰ ἔχουν καρφωμένα στὸ δίγαμμα τοῦ "Ομήρου καὶ στὰ ποιήματα τοῦ Σίλλερ, ἐκεῖ ποὺ αὐτὰ ζητοῦν νὰ πιοῦν ἓνα ποτήρι ὁροσερὸ νερό. Ναί, ἀλλὰ τὸ θέμα τῆς σύνθεσης εἶναι : « Κατὰ πόσο ὁ Σίλλερ... κλπ. »

Τὸ σεξουαλικὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ ἐρευνήσωμε πλατιά. Μερικὰ παραδείγματα μόνο ἀγάπης μεταξὺ φίλων :

"Ο Ένας, 14 χρονῶν, γράφει στὸν φίλο του "Ερρίκο :

« Τὶ θεῖο πρᾶμα ἦταν, ποὺ ὁ δρόμος τῆς ζωῆς σου διασταυρώθηκε μὲ τὸν δικό μου, καὶ ἔτσι μαζὶ μὲ τὸ φαρμάκι γεννήθηκε καὶ τὸ ἀντιφάρμακο. "Ερρίκο, μοῦ φαίνεται πῶς ἂν δὲν σὲ ἔσταλνε ὁ θεὸς σὲ μένα, θὰ πέθαινα ἀπὸ τὴν ἀπελπισία. "Ερρίκο, δὲν ξέρεις τί ἦσουν γιὰ μένα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Καὶ μήπως δὲ μοῦ εἶσαι καὶ τώρα ; Καὶ ἂν ἀκόμη ἔσθῃς σὲ σένα ἢ θέρμῃ τῆς μεγάλης ἀγάπης, ἢ θέρμῃ ποὺ κατατρώγει, μὰ ποὺ ὥστόσο εἶναι τόσο εὐχάριστη, πάντα ὅμως στὴ θέσῃ τῆς βρίσκειται ἀκόμα μιὰ θαυσιὰ ἀγάπη. "Ερρίκο, σ' ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα στὸν κόσμον. Περισσότερο παρὰ ποὺ σ' ἀγαποῦσα στὴ δύσκολη ἐκείνη ἐποχὴ ».

"Ο φίλος, 13 χρονῶν, ἀπαντᾷ :

« Ἀγαπημένε μου Χάνς !

"Εχω κάτι νὰ σοῦ πῶ. Σὲ παρακαλῶ ὅμως νὰ διαβάσῃς πρῶτα τοῦτο τὸ γράμμα ὡς τὸ τέλος καὶ ὕστερα νὰ κρίνῃς. Δὲ μπορῶ νὰ σοῦ ἐμπιστευθῶ ὅλα ὅσα αἰσθάνομαι, σκέπτομαι καὶ ὑποφέρω ὅπως τὸ κάνεις ἐσύ. Πρὶν νὰ σὲ γνωρίσω, ἤμουν συντηθισμένος νὰ τὰ ὑποφέρω ὅλα μόνος μου, μὲ τὴ βοήθειαν τοῦ Σωτήρα. Πόσα δάκρυα, πόσους ἀναστεναγμοὺς μοῦ κόστιζε αὐτὸ δὲ μπορεῖς νὰ φαντασθῇς. "Εμαθα ὅμως νὰ ὑποφέρω μόνος μου καὶ ἔτσι εἶμαι πολὺ εὐτυχής, ποὺ ἔτσι εἶμαι ἀνεξάρτητος ».

"Ο μικρὸς τῶν 13 χρονῶν εἶναι ἀκόμα κύριος τῆς σεξουαλικότητάς του, ἐνῶ ὁ τῶν 14 χρονῶν προσπαθεῖ νὰ σκεπᾷ τίς σεξουαλικές του ἀνάγκες μὲ θρησκευτικὴ μάσκα.

Και ένα άλλο παράδειγμα:

«Έχω ένα φίλο, που τον αγαπώ περισσότερο από κάθε άλλο πράμα. Είναι πολύ ετυχεύς όταν είμαι μαζί του. Και τον αγάπησα τόσο ώραία και ξερά, όπως και κείνος έμένα.

«Τώρα όμως μπήκε κάτι ξένο ανάμεσά μας. Τό υλιστικό. Δέ μπορώ νά πώ άν πρόκειται για κάτι βάνανσο ή για κάτι ανώτερο. Όμως φοδοῦμαι πώς, τό υλιστικό αυτό—όχι, δυστυχώς πρέπει νά γράψω άλλη λέξη—πώς τό σεξουαλικό αυτό συναίσθημα θά αλλάξει τή σημερινή μας ώραία φίλια, προς ποῦ, δέ μπορώ νά ξέρω, γιατί δέν ξέρω άν τό συναίσθημα αυτό επιτρέπεται (παρακαλώ, παρακαλώ, μή με παρεξηγήσετε. Δέν βρίσκω άλλη έκφραση) ή όχι».

Πάλι καλά όταν τέτοιοι φόβοι εκφράζονται με λόγια. Χειρότερα είναι τά μυστικά βάσανα, που δέν τολμοῦν νά εκφραστοῦν και ποῦ, τό πολύ, τά έμπιστεύονται σέ μυστικά ήμερολόγια: Ένα παιδί έχασε τήν ήσυχία του, γιατί, σ' ένα γάμο, όταν ή νύφη ανέβηκε στ' άμάξι, είδε κάτι από τόν κόρφο της. Και τώρα στο ήμερολόγιό του μάς λέει πώς όλόκληρες νύχτες κάθεται στο παράθυρό του με τήν έλπίδα πώς θά μπορούσε νά δῃ κάτι τέτοιο στο άντικρυνό σπίτι. Σέ μιá άλλη περίπτωση ένα παιδί αγάπησε τό φίλο του και τόν παρεκάλεσε νά παρουσιασθῇ μπροστά του γυμνός. Και όταν έγινε αυτό, ό φίλος που αγαπούσε, γονάτισε και είπε τό Πατερημῶν. Ή σέ μιá άλλη περίπτωση, που ένα παιδί έμεινε μόνο του στο σπίτι, και γδύθηκε και γύριζε γυμνό στα δωμάτια χωρίς νά ξέρη τί κάνει.

Μεταφέρουμε έδῶ ένα κεφάλαιο από τό παραπάνω βιβλίο: «Ο Χριστός στη σχολική μας ζωή», που δείχνει τή θέση τοῦ σχολείου πέναντι στο ζήτημα και τοῦ όπολου τή γνησιότητα δέ μπορεί νά άμφισβητήση κανείς (Σελ. 26):

«Μία φορά ό επιθεωρητής θύμωσε μαζί μας. Ήταν πολύ ώργισμένος. Ό λόγος ήταν ότι, είχαμε μοιράσει μέσα στο σχολείο κάτι χαρτάκια που άπάνω έγραφαν: «Διάλεξη με θέμα: Τό σεξουαλικό ζήτημα μεταξύ τῶν μαθητῶν, από τόν φοιτητή της Θεολογίας Χέλμουντ Μπλόντελ. Ή είσοδος επιτρέπεται μόνο στους μαθητάς της τελευταίας και πρωτελευταίας τάξης». Ένας γέρος καθηγητής με φώναξε και μου είπε: «Γιατί τό κάμντε αυτό; Υπάρχουν παιδιά, που δέν ξέρουν ακόμα τίποτα από τά πράματα αυτά. Αὐτά περισσότερο θά ζημωθοῦν παρά ποῦ θά ωφεληθοῦν από τή διάλεξή σας. Κι' έπειτα είστε ακόμα τόσο νέοι! Άν τόκανε ένας μεγαλύτερος... και πάλι έπρεπε νά γίνη με προσοχή. Όχι έτσι, μέ... άνοιχτή τήν πόρτα!»

«Ποιός είδε νεαρούς νά κλαίνε! Έννοῶ αληθινά, σοβαρά παιδιά, όχι από κείνα τά χαϊδεμένα. Όλοι κλαίνε πικρά και από

τὰ μάτια τους μαζί με τὰ δάκρυα, χύνεται καὶ ἡ ἀπελπισία. Ὡ, τί θρήνος! Γιατί οἱ δασκάλοι μας δὲν μας ἔλεγαν τίποτα ἀπὸ τὸ ὠραιότερο αὐτὸ γεγονός τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς; Ἀπὸ τίς ἀνοιξιάτικες δυνάμεις, ποὺ κινεῖνται μέσα στὸν ὁργανισμό μας; Καὶ γιατί ἄφηναν, οἱ δυνάμεις αὐτὲς νὰ παίρνουν ἀσχημὸ δρόμο; Ποτὲ δὲ μας εἶπαν μιὰ σοβαρὴ λέξη γιὰ τὰ ζήτηματα αὐτά. Γιὰ τὸ γάμο μόνο ἀκούσαμε κάτι, ὅταν ἐξετάζαμε τὴν ἑκτη ἐντολή. Τί τοὺς ἐνδιέφερε τοὺς τελειόφοιτους αὐτό; Αὐτοὶ εἶχαν ἄλλες ἀνάγκες, ἂν καὶ τῆς ἴδιας κατηγορίας, καὶ πολλὰς φορές ἀσυνείδητα. Γιὰ τὰ ζήτηματα αὐτὰ σιωποῦσαν οἱ δασκάλοι μας».

Νομίζουμε πὼς τὰ λόγια αὐτά, ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς νεαροῦ μᾶς ἐπαρχιακῆς πόλης, ἔχουν μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τίς ρητορίες ἐκείνων, ποὺ σὲ τέτοιες γυνῆς τῶν ἰδίων τῶν παιδιῶν βλέπουν ὕλικὸ γιὰ δημαγωγία. Παραπέμπουμε ἐδῶ στὶς ἐρευνες τοῦ Μπλύχερ, προπάντων τῆς ἱστορίας τῶν παιδικῶν συλλόγων «Ἀποδημητικὰ πουλιά» μετὰ τὸν τίτλο : «Ἡ κίνηση τῶν ἀποδημητικῶν πουλιῶν ὡς ἐρωτικὸ φαινόμενο», ὅπου βρίσκει κανεὶς ὅσο ὕλικὸ θέλει. (1) Ἐπίσης πρέπει ἐδῶ νὰ ὀνομάσωμε τὸ πρῶτο τεῦχος τῆς Ἑνώσεως «Freideutsche Jugend» μετὰ τὸν τίτλο «Die Geschlechtsfrage der Jugend» (1919) ἀπὸ τοῦ Alfred Kurella. Καὶ τοῦ ἴδιου τῇ μελέτῃ στὸ 7 τεῦχος τῆς Freideutsche Jugend (Ἰούλιος 1919) μετὰ τὸν τίτλο «Σωματικὴ ψυχὴ», ποὺ ἐξετάζει τὸ ζήτημα βασικά. Ἐπίσης ὁ Μᾶξ Τέπ ἐξετάζει τὸ ζήτημα αὐτὸ στὸ βιβλιαράκι του «Ἡ αἰσθησι τοῦ σώματος». Ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς γυναίκας ἔχομε σημαντικὰ συμπληρώσεις γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, προπάντων ἀπὸ τὴν Ἐλισάβετ Μποῦσε-Βίλσον : «Ἡ γυναίκα καὶ ἡ κίνηση τῶν νέων». Ἰατρικὰ ἐξετάζει τὸ ζήτημα ἡ Ματθίλδη φὸν Κέρνιτς καὶ παιδαγωγικὰ ἡ Alma de l'Aigles. Τέλος πρέπει ἰδιαίτερα νὰ ἀναφέρωμε τίς ἐργασίες δύο γυναικῶν. Τῆς Μαρίας Λουίζας Enckendorff (τῆς γυναίκας τοῦ φιλοσόφου καὶ αἰσθητικοῦ Simmel), ποὺ ἀπὸ τὰ 1910, μετὰ τὴ μελέτῃ τῆς «Ἡ πραγματικότης στὸ σεξουαλικὸ ζήτημα», ἐβάθυνε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον τὸ πρόβλημα, καὶ τῆς Σαρλόττας Μπύλλερ μετὰ τὴν ἐργασία τῆς : «Ἡ ψυχικὴ ζωὴ τοῦ νέου». Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσωμε πὼς δὲν ξέραμε κανένα ἔργο, ποὺ νὰ ἐξαντλή τὸ θέμα αὐτὸ σ' ὅλο του τὸ βάθος. Ὅλα ὅσα ἀναφέραμε εἶναι προκαταρκτικὰ ἐργασίες. Ἴσως ὁ λόγος εἶναι ὅτι στὸ πρόβλημα αὐτὸ πρέπει νὰ καταβληθῇ τεράστια ἐργασία γιὰ τὴν ἐξεύρεση γνησίου ὕλικου. Γιατί τὸ ψέμα ἐδῶ προχωρεῖ ὡς τίς τελευταῖες λεπτομέρειες,

(1) Ἐπίσης τὸ κύριον ἔργο τοῦ Μπλύχερ : «Die Rolle der Erotik in der männlichen Gesellschaft».

ὡς τοὺς διαλόγους τῆς ψυχῆς μετ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τῆς. Ἐπει-
τα εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἐρευνηθῇ ὅλο τὸ βάθος τοῦ προβλή-
ματος. Ἐκεῖνο ποὺ προπάντων προσέχομε εἶναι ἡ κοινωνικὴ του
ἀποψη. Ἀς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἐξετάσωμε τὸ πρόβλημα πρῶτα
ἰδεολογικά. Ἐμεῖς βλέπομε τὴν αἰτία τῆς τρομακτικῆς συσκό-
τισης στὰ ἠθικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς μας, **στὴν καταστροφὴ
τοῦ Ἑρωτισμοῦ καὶ τὸν ὑπερσυντισμὸ τοῦ Σεξουαλισμοῦ.**
Στὸ σεξουαλισμὸ ἡμεῖς βλέπομε μόνο μιά, σὰν νὰ λέμε, τὴ γεω-
γραφικὴ μόνο περιοχὴ τοῦ Ἑρωτισμοῦ.

Ἡ ἐποχὴ τῆς ἡθικῆς εἶναι ἡ ἐποχὴ τέτοιων γεωγραφικῶν
ἀνακαλύψεων. Εἶναι γεωγραφικὴ περιέργεια, τοῦλάχιστον κατὰ
τὸ μεγαλύτερό της μέρος. Σήμερα τὸ κράτος τοῦ Ἑρωτισμοῦ
εἶναι μιὰ ἔρημος, ἡ σεξουαλικὴ περιοχὴ ἑνας βοῦρκος. Καὶ ὅμως
οἱ ἴδιες δυνάμεις, τὰ ἴδια νερά, ἅμα βγοῦν ἀπὸ τὸ βοῦρκο καὶ
διοχετευθοῦν κατάλληλα μέσα στὴν ἔρημο, θὰ μπορούσαν νὰ
μᾶς δημιουργήσουν ἕναν ὠραῖο καὶ καρποφόρο κῆπο.

Ἡ συνταύτιση τοῦ Ἑρωτισμοῦ μετ' τὸ Σεξουαλισμὸ κατὰστρε-
ψε καὶ τὰ δύο. Ἡ ἀγωγὴ κατὰπνιγε κάθε ἐρωτικὴ ἐκδήλωση
καὶ ἔτσι τὴν ἐσπρωχνε πρὸς τὸ ὑπογαστρίο. Κάθε παιδί ποὺ θὰ
φτάσῃ στὴ σωματικὴ του ὀριμότητα, αἰσθάνεται τὴν ἀκατάβλη-
τὴ δύναμιν μιανῆς ἐσωτερικῆς σωματικῆς ὁρμῆς, ποὺ τῆς λεί-
πει ὅμως ὁ σκοπός. Καὶ ἅμα τὸ παιδί μείνῃ μόνο του, ἀνοδήγη-
το, ἡ ὁρμὴ αὐτὴ καταλήγει σὲ σεξουαλισμὸ ἢ αὐνανισμὸ. Καὶ
τὴν ὁρμὴ αὐτὴ μπορούμε νὰ τὴ χειραγωγήσωμε δίνοντάς της
σκοπὸ καὶ διοχετεύοντάς της. Ἐνα χᾶιδεμα τῆς κεφαλῆς, ἕνα
φιλί, ἕνας ἐναγκαλισμὸς καθησυχάζουν, ἐλευθερώνουν, ἐξουδε-
τερώνουν.

Ἡ θαυμαστὴ δύναμιν τοῦ ἔρωτα, ποὺ κτυπᾷ μέσα στὶς φλέ-
βες τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι σὰν τὸ χυμὸ τῆς ἀνοιξῆς ποὺ ἀνοί-
γει τὸ μπουμπούκι, πρέπει νὰ πλημμυρίξῃ ὅλο τὸν ἀνθρώπο.
Ἀπ' ὅλα του τὰ μέλη πρέπει νὰ ξεχύνεται τὸ δυνατὸ αὐτὸ
ρεῦμα τῆς ζωῆς.

Τί ἔκαμε ὅμως ἐδῶ ἡ ἀγωγὴ; Ἐδίωξε ἀπὸ τὸ σῶμα τὸ κόκ-
κινο αἷμα τοῦ ἔρωτα, ὥσπου τὸ ἀνάγκασε νὰ μεταβληθῇ σὲ
μαῦρο πηχτὸ αἷμα σεξουαλισμοῦ. Ψυχρὰ καὶ ἄψυχα εἶναι τὰ
μέλη τοῦ σώματος καὶ μόνο στὸ σεξουαλισμὸ τινάσσονται σπα-
σμωδικά.

Συστηματικὰ ἐργάστηκε τὸ παλιὸ σχολεῖο γιὰ τὸ σκοπὸ
αὐτό. Οἱ εὐνοησιμένους σχολικὲς ἐκδόσεις τῶν κλασσικῶν μας
συγγραφέων, ποὺ ἀκόμα καὶ στὸν «Τέλλο» κάτι βρίσκουν νὰ
περικόψουν, ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας ποὺ ἀκόμα καὶ στὴν
τελευταία τάξῃ τοῦ γυμνασίου παραλείπει τὸ μέρος ἐκεῖνο
τοῦ Ὀμήρου, ὅπου ἡ Ἥρα κρατεῖ τὸν Δία σὲ μιὰ ἐρωτικὴ ἐξο-

μολόγησιν, γὰρ νὰ δώσῃ ἔτσι καιρὸ στοὺς "Ἑλληνας νὰ νικήσουν τοὺς Τρῶες, ἡ παρασιώπησιν καὶ παράλειψιν ὧν τῶν ζητημάτων, ποὺ ἔχουν σχέση με τὴ γενετήσια ὁρμή, αὐτὰ εἶναι ποὺ σκοτίζουν τὸ μυαλὸ τῶν νέων μας, ποὺ θολώνουν τὰ μάτια τους καὶ κάνουν νὰ τρέμουν τὰ χέρια τους, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τοὺς κάνουν νὰ ἀλαλάζουν ἀπὸ χαρὰ.

Μὰ τί εἶναι ἐπιτέλους ἡ δύναμη αὐτὴ, ὁ ἔρωτας, ἡ μυθικὴ αὐτὴ ὁρμή, ποὺ φτάνει μόνον νὰ τὴν ὀνομάσωμε γὰρ νὰ ἀρχίσουν νὰ τὴν ἀναθεματίζουν οἱ σύνοδοι τῶν ἐκπαιδευτικῶν συνεδρίων καὶ οἱ σχολικοὶ ἐπιθεωρηταί, οἱ γονεῖς νὰ ἀνατριχιάζουν, οἱ παπᾶδες νὰ συνοφρυώνονται καὶ οἱ καθηγηταὶ νὰ ἐξοργίζονται;

Ὁ Πλάτων ὀνομάζει τὸν Ἔρωτα τὸ παιδί, ποὺ γεννιέται ἀπὸ τὴν ἀπορία καὶ τὸν πόρο. Εἶναι ἡ ἐντασὴ στὴ σχέση τῆς κενότητος καὶ πληρότητος τῆς ψυχῆς. Καὶ τὸ συναίσθημα αὐτὸ τῆς ἐκτάσεως χαρακτηρίζει τὴ νεανικὴ ἡλικία, τοὺς ἐρωτικοὺς ἀνθρώπους καὶ μαζί ἀποτελεῖ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν γύρω τοῦ κόσμου. Εἶναι μιὰ ἀκτινοβολία ἀπὸ ἀνθρωποσὲ ἀνθρωπο. Ὁ ὕγιης, ὁ ἀληθινὰ τέλειος ἀνθρωπος, ἔχει μέσα του τοὺς δυὸ αὐτοὺς πόλους, τὴν πληρότητα καὶ κενότητα. Εἶναι τὸ ἰσοζύγιον τῆς ζωῆς του. Ὅταν τὸν ἀνθρωπο κυριεύῃ τὸ πάθος τοῦ κέρδους, τότε ἀρχίζει νὰ θυzaίνει, νὰ ἀρμέγῃ. Δέχεται μόνον, δὲ δίνει. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄγονος ἀνθρωπος, ὁ παθητικός, ὁ μυωξὸς σὲ πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀξίας. Εἶναι ὁ ἀνθρωπος τῶν βιβλίων, ὁ σοφός, ποὺ ἔχει τὸ κεφάλι του γεμάτον με νεκρὰς γνώσεις. Στὴν καθημερινὴν ζωὴ ὁ τύπος αὐτὸς εἶναι ὁ ἀποθηκευτὴς τῆς ἀγάπης, ποὺ ποτὲ δὲν τὴν δαίνει ἀπὸ τὰ ταμεῖο του, ὁ παράσιτος στὴ φιλία, στὴν οἰκογένειαν, στὸ γάμον, ἐρωτικὰ ἀνανάπτυστος ἀνθρωπος. Συχνὰ ὁ τύπος αὐτὸς εἶναι ἡ θρησκευτικὴ φύσις με τὸ συμβόλαιον τοῦ ἄλλου κόσμου στὴν τσέπη, με τὴν ἀσφάλειαν στὴ μέλλουσα ζωὴ. Εἶναι ὁ τύπος τῶν λεγομένων σοβαρῶν στὴν κοινωνικὴν μας ζωὴν, ὁ τύπος τοῦ σχολαστικοῦ καὶ τῆς γριάς γεροντοκορίας. Εἶναι ὁ τύπος ποὺ δὲν ἐγγώρισε νεότητα, ὁ τύπος τοῦ τυπικοῦ, προσεκτικοῦ ἀνθρώπου.

Υπάρχουν ὅμως καὶ ἀνθρωποι με ὑπερδυνατὸ σφυγμό. Ἀνθρωποι ποὺ δίνουν τὴν νεότητά τους μέχρι τέλειος ἐξάντλησης, μέχρι καταστροφῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπερπαραγωγή, ποὺ σκάει ἀπὸ τὴν πολὺ ἀγάπην καὶ τὸ πολὺ αἷμα. Τέτοιες φύσεις δύσκολα βρίσκονται ἀκόμα. Πολλὰς φορές ἡ ὑπερπαραγωγή αὐτὴ ἐξοδεύεται στὴν κατάστασιν τῆς ἐκστάσεως. Τέτοιοι ἀνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ βοηθήσουν ἄλλους, γιατί δὲ δέχονται τίποτα, δὲν ἀκοῦν τίποτα ἀπὸ γύρω τους, δὲ μποροῦν νὰ ἐκπληρώσουν τίποτα.

Σπάταλοι της δύναμης, της σκέψης και της αγάπης. Δὸν Ζουάν, φύσεις ἀλλὰ Νίτσε.

Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ τύποι μποροῦν νὰ γίνουν σεξουαλικοί, ἀρνητικά ἢ παθητικά. Οἱ ἀρνητικά σεξουαλικοὶ εἶναι οἱ σεμνότυφοι, οἱ ἀγωνισταὶ τῆς «Ἠθικῆς». Τέτοιοι τύποι βρίσκονται συχνὰ στοὺς λεγόμενους συλλόγους τῶν νέων, γιὰ ὁποιοὺςδήποτε... ἐντιμους σκοποὺς. Σὲ μιὰ μυστικὴ αὐτοκατανομή σωματικῆς καὶ ψυχικῆς μορφῆς σπαταλοῦν τὴ δύναμή τους καὶ τὰ ἀποτελέσματα ξεσποῦν καταστρεφτικὰ ἀπάνω τους. Μὰ καὶ ὁ τύπος τῆς ὑπερπαραγωγῆς μπορεῖ νὰ γίνῃ σεξουαλικός, προπάντων κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν «καλῶν ἡθῶν». Σπαταλᾷ καὶ αὐτὸς τὸν ἑαυτὸ του σὲ ψιλῆδονους ἀνθρώπους.

Πολλὲς φορές ὁ φόβος δίνει στοὺς τύπους αὐτοὺς ἓνα ὑπερφυσικὸ χαρακτήρα. Ἄν οἱ σεμνότυφοι ἀποσιώγονται στὴν Ἐκκλησίᾳ, οἱ ἄλλοι γίνονται ὀνειροπόλοι, προφῆτες καὶ μάγοι.

Ἄν ἡ ἰσχνὴ ψυχὴ προσπαθεῖ πάντοτε νὰ μείνῃ κλεισμένη στὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ νὰ κρύψῃ τὴν κενότητά της, ἡ ἄλλη, ἡ παχειὰ ψυχὴ, ζητᾷ πάντα νὰ χυθῇ σὲ ἄλλες ψυχές, νὰ τίς κατακτήσῃ, πολλὲς φορές σπαταλώντας δικές της ἀξίες.

Ἡ ἀληθινὴ νεότητα βρίσκεται ἀνάμεσα στὴ ξηρότητα καὶ τὴν παχύτητα. Ἡ ἀληθινὴ νεότητα εἶναι ἐρωτικὴ. Βρίσκεται στὸ ἰσοζύγιο τῶν δυνάμεων, βρίσκεται σ' ἓνα κινητὸ ρυθμὸ τοῦ Δοῦναι καὶ Λαβεῖν. Ἡ ἀληθινὴ νεότητα ἀκολουθεῖ τὸν ἐσωτερικὸ νόμο τῆς ψυχῆς. Δὲ θέλει νὰ κατέχῃ κρυμμένο τίποτα, δὲ θέλει καὶ νὰ σπαταλᾷ τίποτα.

Ὁ ἀληθινὸς παιδαγωγὸς εἶναι ὁ σιωπηρὸς φίλος, ποὺ δὲν ἐπιβάλλεται ὅμως σὰν τέτοιος στὴ συνείδηση τῆς νεολαίας, ποὺ πλημμυρίζει τὴν κενή, τὴ ξερὴ νεολαία, ποὺ ἀναχαιτίζει τὴ σπάταλη, ποὺ ἀγαπᾷ τὴ νεολαία γιὰ τὴ δική της τελειοποίηση.

Ἡ σκέψη τῆς κατοχῆς εἶναι τὸ δηλητήριό τῆς νεολαίας καὶ τοῦ ἐρωτισμοῦ. Κανεὶς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κατέχῃ τὸν ἄλλο, οὔτε καὶ στὴν ἀγάπῃ. Πρέπει νὰ μάθωμε νὰ διατηροῦμε τὸ κέντρο τοῦ βάρους μας στὸ βάθος τῆς δικῆς μας ψυχῆς, ὄχι στὸ συναίσθημα πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους. Οἱ ἀνθρωποὶ μποροῦν νὰ μᾶς εἶναι δρόμος καὶ ὄχι σκοπός. Μποροῦν νὰ μᾶς εἶναι δροσιὰ καὶ πηγὴ ζωῆς, ὄχι ὅμως νῆσος τῶν μακάρων. Ἀνήκομε σὲ σκέψεις καὶ ἀξίες, δὲν ἀνήκομε σὲ ἀνθρώπους, οὔτε στοὺς τελειότερους.

Αὐτὸ δὲ μπορεῖ εὐκολὰ νὰ τὸ καταλάβῃ ἡ νεολαία. Εἶναι πάντα πρόθυμη νὰ δίνεται στὴν ἀγάπῃ, νὰ σπαταλᾷται.

Καὶ ἡ προθυμία αὐτὴ καὶ ὁ πλοῦτος αὐτὸς εἶναι τὸ ἐλεύθερο χωράφι γιὰ τὸ σπέρμα τῆς σκέψης τῆς κατοχῆς, τῆς σκλαβιάς ἀνθρώπου ἀπὸ ἀνθρώπο. Καὶ πόσο γλήγορα καὶ μὲ πόση δύναμη ξεφυτρώνουν τὰ ζιζάνια αὐτὰ καὶ σκεπάζουν τίς καλα-

μιές, πού ὁ καρπός τους θά θρέψη τή νεολαία !

Ἔτσι ἐδημιουργήθηκε ἓνα γένος ἀνθρώπων μέ ὑπερβολικό σεξουαλισμό καί μέ λευφὸ ἐρωτισμό. Αὐτὸ ταιριάζει προπάντων στοὺς ἄντρες, ὅχι τόσο στίς γυναῖκες. Οἱ ἄντρες εἶναι τόσο ἄτακτοι καί τόσο ἀκαλλιέργητοι στὸ ζήτημα τοῦ ἔρωτα ! Ἐκπληροῦν τίς ἀνάγκες τῆς σεξουαλικότητος σάν συνηθισμένη ὑποχρέωση καί στὰ ζητήματα αὐτὰ κατάντησαν μηχανές, πού δουλεύουν μέ κρὺο λάδι. Διαφορετικά ὅμως στή γυναῖκα. Ὅσο καὶ ἡ γυναῖκα κινδυνεύει νὰ ἐκφυλισθῇ στὸ ζήτημα τῆς σεξουαλικότητος. Καί ὅποιος δὲ μπορεῖ ἀκόμα νὰ καταλάβῃ ποιά εἶναι ἡ ἀρρώστεια μας, ὡς συγκρίνῃ τὰ ἰταλικά μέ τὰ γερμανικά μυθιστορήματα, ὡς συγκρίνῃ τὴ μουσικὴ τοῦ Μότσαρτ μέ τὴ Μουσικὴ τοῦ Βάγνερ καί Στράους, ὡς σκεφθῇ, ἀπὸ τῆ μιὰ τὸ Στέφαν Ζόρζ καί ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ Ντέμελ, ὡς ἐξετάσῃ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς κατὰ τὸν Γκαίτε καί τὸν τρόπο τῆς ζωῆς κατὰ τὸ Σίλλερ. Παντοῦ τὸ ἴδιο : Ἐδῶ ἐρωτισμός, ἐκεῖ σεξουαλικότητα. Τὸ ζήτημα εἶναι καί γιὰ τὸν παιδαγωγὸ ἀπὸ τὰ σοβαρότατα. Παιδαγωγοί, δασκάλοι, χωρὶς καλλιεργημένο ἐρωτισμό, ἀπομαραίνονται οἱ ἴδιοι καί ἀπομαραίνουν καί τοὺς ἄλλους. Ὅς σκεφτοῦμε μιὰ φορά : Ποιά δασκάλα ἀγαποῦν τὰ κορίτσια ; Ἐκείνη, πού αἰσθάνεται μέσα τῆς ἀληθινὸ ἐρωτισμό, τὴν ἀληθινὴν γυναῖκα. Καί ποιά ἀφήνει τὰ κορίτσια ἀδιάφορα, ἡ πολλὲς φορές προκαλεῖ τὸ κορόιδο καί τὸ πείραγμα : Ἐκείνη, πού μέσα τῆς ἐνεκρώθηκε ὁ ἐρωτισμός, πού εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀσκητικὸ σεξουαλισμό, παθητικὸ σεξουαλισμό.

Καί ὅτι συμβαίνει μέ τὰ κορίτσια, τὸ ἴδιο συμβαίνει καί μέ τ' ἀγόρια. Κι' αὐτὰ θέλουν τὸν ἄντρα, τὸν ἄνθρωπο μέ τὴν ἀντρίκια δύναμη. Ὁ σεξουαλικὸς ὅμως δάσκαλος, τὸ γουρούνι, μέ τὰ ἀμφίβολα μειδιήματά του καί τὰ ψυχρά, χυδαῖα ἀστεῖα του εἶναι ἡ ἀηδία τῶν μαθητῶν. Στὸν πρῶτο, τὸν ἐρωτικὸ δάσκαλο μένουν τὰ παιδιὰ πιστὰ ὡς τὸ θάνατο. Πόσες φορές ὅμως ἐκφυλίζονται τὰ ὕγια ἐνστικτα τῶν παιδιῶν, γιὰτὶ δὲ βρίσκεται κανεὶς νὰ τραβήξῃ τὴν ὕγια ἀγάπη τῶν παιδιῶν, ἐνῶ τὸ εἰρωνικὸ πνεῦμα τοῦ δασκάλου κατεβάξῃ τὰ ἐνστικτα αὐτὰ στὸ ὑπογάστριο !

Σοβαρώτερη καί ὡραιότερη ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ δασκάλου σὲ παρθεναγωγεῖα καί τῆς δασκάλας σὲ ἀρρεναγωγεῖα. Τὸ δεύτερο αὐτό, πού στὴν ἀρχὴ εἰσῆχθηκε σάν μέτρο ἀνάγκης τὴν ἐποχὴ τοῦ πολέμου, ἔμεινε πιά σάν μόνιμη κατάσταση. Ἐδῶ παρουσιάζεται περισσότερο ἡ ἐκτίμησις πρὸς τὸν ἐρωτισμό καί ἡ ἀηδία πρὸς τὸν σεξουαλισμό. Μόνο ὁ ζωντανός, ὁ ἐρωτικὸς δάσκαλος θά κινήσῃ τίς δυνάμεις, πού βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπο στὴν αὐτοπαιδαγωγίαν του. Καί μέ τὴν ἴδια ἀνα-

λογία, μόνο, ή δασκάλα, πού είναι ἀληθινή γυναίκα, θά μπορέση νά συνεπάρη τ' ἀγόρια. Πάντα ὁμοίως ὁ ἐρωτισμός ἀπαιτεῖται περισσότερο ἀπό τόν ἀντρα. Γιατί ἡ γυναίκα κατέχει ἀκόμα σέ μεγαλύτερο βαθμό τόν ἐρωτισμό. Ἀκόμα ἡ γυναίκα, στό ζήτημα αὐτό, εἶναι πιό πολιτισμένη καί πιό καλλιεργημένη ἀπό τόν ἀντρα—παρ' ὅλη τή σεμνοτυφία τῆς γεροντοκορίας, πού εἶναι σάν ἀντιστάθμισμα στή σεξουαλικότητα τοῦ ἀνδρός καί πού τά ἀηδιάζει καί τά δύο ἡ νεολαία.

Καί ὅταν ἀρχίζουν νά συσκοτιζῶνται τά ἐνστικτα, ὅταν ἀρχίζει ἡ ἀσπάθεια τῶν ὁρμῶν, πού κυρίως παρατηρεῖται στόν πιεσμένο ἐρωτισμό, τότε πρέπει νά φωνάξουμε, μέ ὅλη τή συνειδηση τῆς συνέπειάς του: «Ἰκανοποιήσετε τόν ἐρωτισμό σας. Καλλιεργήσετέ τον καί μορφώσετέ τον. Μόνο τότε θά γίνετε ἀληθινοί παιδαγωγοί».

Ἀργά-ἀργά ἀνοίγεται ὁ δρόμος αὐτός ἀπό μεμονωμένα πρόσωπα ἐδῶ κι' ἐκεῖ, καθὼς καί ἀπό μικρές ομάδες ἀνθρώπων γιά χάρη τῆς ἀγνότητος καί τῆς ὑγείας τῶν ὁρμῶν:

«Νέες ἀρχές γεννήθηκαν καί νέες μορφές βρέθηκαν γιά τή μόρφωση τοῦ ἀνθρώπου: "Ὅλοι ὅσοι ζητοῦν νά ἐλευθερώσουν τίς κινήσεις τοῦ σώματος μέ τὸ χορό, τὸ παιχνίδι. "Ὅλοι ὅσοι ἀφοσιώνονται μέ ὅλο τους τὸ σῶμα στό πνεῦμα, στή Μουσική καί ζητοῦν νά βροῦν μιὰ εὐγενική, ρυθμική ἐκφραση τοῦ σώματος, ὅσοι φροντίζουν γιά τήν ὡραιότητα τοῦ σώματος καί τήν ἀναλογία τῶν μελῶν του καί πού μ' αὐτά δὲν παραδλέπουν τήν ἐξίσωση Σῶμα—Πνεῦμα, ὅσοι ζητοῦν νά μορφώσουν τὸ σῶμα ἀπὸ τὰ μέσα πρὸς τὰ ἔξω, νά τοῦ δώσουν μορφή, νά τοῦ δώσουν πνεῦμα, ὅλοι αὐτοὶ ἀνοίγουν τὸ νέο δρόμο καί δημιουργοῦν νέα ἀντίληψη γιά σωματικό πολιτισμό. (1)

Γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐξοικείωσης ἀπέναντι στό γυμνὸ ἀνθρώπινο σῶμα παρατηρεῖ ὁ Βύνεκεν: (2)

«Τώρα μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι, ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ (ἡ ἐξοικείωση πρὸς τὸ γυμνὸ) τοῦ γούστου μας καί τῆς κρίσης μας δὲ θά σταματήσῃ στό παντελόνι τοῦ μπάνιου, πού ὄχι μόνο εἶναι ἀντισυναισθητικό, ἀλλὰ, χωρὶς νά εἶναι ἀνάγκη, συγκεντρώνει τὰ ξένα μάτια στὰ ὄργανα τῆς γενετήσιας ὁρμῆς, δηλαδὴ τονίζει μόνο τὸ σεξουαλικὸ χαρακτήρα τῆς γυμνότητας καί παρουσιάζει ἀκόμα τὴ γυμνότητα σάν κάτι ἀρνητικό, ἐκεῖ πού ἡ γυμνότητα πρέπει νά θεωρῆται σάν κάτι θετικό, φυσικό καί αὐτονόητο.

(1) Alfred Kurella: «Koerperseele».

(2) Ἀπὸ τὴν Ἐγκύκλιό τοῦ Βύνεκεν «Πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν τοῦ Βίκεροντορφ». Πρὸς καί τὴ μελέτη του «Ἔρως», καθὼς καί τὸ βασικὸ του ἔργο «Σχολεῖο καί νεολαία». μετάφραση Μ. Παπαμαύρου.